

Сергій Абламський, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

Вікторія Абламська, науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

НАКЛАДЕННЯ ДИРЕКТОРОМ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО ПОПЕРЕДНЬОГО АРЕШТУ НА МАЙНО: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ

У зв'язку з виконанням Україною зобов'язань стосовно удосконалення процедури арешту майна та інституту спеціальної конфіскації (План дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України) 18 січня 2016 року прийнято Закон № 1019-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України» [1]. Цим Законом статтю 170 КПК було доповнено новою дев'ятою частиною, в якій передбачено, що у невідкладних випадках і виключно з метою збереження речових доказів або забезпечення можливої конфіскації чи спеціальної конфіскації майна у кримінальному провадженні щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину за рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України (або його заступника), погодженим прокурором, може бути накладено попередній арешт на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах. Такі заходи застосовуються строком до 48 годин. Невідкладно після прийняття такого рішення, але не пізніше ніж протягом 24 годин, прокурор звертається до слідчого судді із клопотанням про арешт майна.

Системно проаналізувавши КПК України, доводиться констатувати, що вказане положення йде в розріз як із загальними засадами кримінального провадження, так і суперечить низці інших норм Кодексу. Зокрема, це стосується наступного.

По-перше, відповідно до ст. 16 КПК позбавлення або обмеження права власності під час кримінального провадження здійснюється лише на підставі вмотивованої судового рішення, ухваленого в порядку, передбаченому КПК. І лише виключно на підставах та в порядку, передбачених КПК, допускається тимчасове вилучення майна без судового рішення. Зокрема, згідно зі ст. 168 КПК тимчасове вилучення майна може здійснюватися під час затримання особи, обшуку та огляду. Відтак, ба-

чимо, що положення ч. 9 ст. 170 КПК суперечать засаді недоторканності права власності, оскільки, по-перше, рішення Директора НАБУ або його заступника не є судовим рішенням; по-друге, накладення попереднього арешту на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах не підпадає під випадки, коли майно може бути тимчасово вилучене, тобто не потребує отримання відповідного судового рішення.

Крім того, слід відмітити, що відповідно до ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро» Директор здійснює керівництво діяльністю Національного бюро, тобто виконує адміністративно-організаційні функції. А з аналізу ст. 8 цього Закону можна побачити, що на Директора не покладено жодного повноваження, яке б стосувалося прийняття процесуальних рішень під час проведення досудового розслідування щодо злочинів, підслідних НАБУ.

По-друге, як убачається з приписів ч. 9 ст. 170 КПК, накладення попереднього арешту на майно здійснюється на підставі рішення Директора НАБУ або його заступника. Тим часом, аналіз КПК має змогу констатувати, що Директор НАБУ та його заступник не відносяться до жодного з учасників кримінального провадження, адже не мають відповідного процесуального статусу. З огляду на це, виникає запитання: а як суб'єкт, який не має жодного відношення до кримінального провадження, може приймати в ньому якісь рішення? До того ж, у положеннях КПК не передбачено, в якій саме формі Директором НАБУ та його заступником приймаються рішення, та які вимоги пред'являються до них. З цього приводу слід привести й приписи ст. 110 КПК, де встановлено, що процесуальними рішеннями є всі рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду, але ані Директор НАБУ, ані його заступник до них не відносяться.

По-третє, неоднозначність та суперечливість положень ч. 9 ст. 179 КПК на практиці можуть призвести до порушення процесуальних строків. У зв'язку з цим слід підтримати позицію А. В. Дрозд, яка змодельовала наступну ситуацію. Прокурор звертається з клопотанням про арешт майна після 20 годин з моменту прийняття Директором НАБУ рішення про накладення попереднього арешту на майно. В свою чергу, згідно зі ч. 1 ст. 172 КПК України клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею, судом не пізніше двох днів з дня його надходження до суду. Тож, виходячи з наведеної ситуації, прокурор подав клопотання про арешт майна у строк, передбачений ч. 9 ст. 170 КПК України, однак слідчий суддя, дотримуючись вимог ч. 1 ст. 170 КПК України, постановив ухвалу про арешт майна поза строком у 48 годин, що може зумовити подальші труднощі у визнанні вилученого майна допустимим доказом у провадженні [2, с. 126].

Отже, як засвідчило проведене дослідження, наділення Директора НАБУ та його заступника правом прийняти рішення про накладення попереднього арешту на майно, з однієї сторони, суперечить таким загальним засадам кримінального провадження, як законність та недоторканність права власності, а з іншої - положенням КПК, що безпосередньо регламентують порядок накладення арешту на майно.

Накладення директором національного антикорупційного бюро попереднього...

Список використаної літератури

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України: Закон України від 18.02.2016 №1019-УІІ. ТЖБ: Бїїр8://гакоп.гаcla.ξou.иа/1алУ8/8Bo\у/1019-19#п8 8.
2. Дрозд А. В. Забезпечення недоторканності права власності в кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2019. 241 с.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра кримінального процесу
Кафедра кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС:
СУЧАСНИЙ ВИМІР
ТА ПРОСПЕКТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ
II ХАРКІВСЬКИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ
ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОЛІЛОГ

*Присвячений актуальним питанням
застосування заходів забезпечення кримінального провадження*

(м. Харків, 12 грудня 2019 р.)

2 • 2019

Харків
«Право»
2020